

คำวินิจฉัยของ นายมงคล สระฐาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๖๒/๒๕๕๕

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) ให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลอาญามีหนังสือลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) ผู้ร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ในประเด็นว่า มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ดังนี้

๑. พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้อง (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์) เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) ข้อหา ร่วมกันขัดขวาง การกระทำของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยหรือพนักงานหรือผู้ปฏิบัติร่วมกับพนักงานในการสร้างระบบ การขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดยบรรยายฟ้องว่า ผู้ร้องกับพวก (ที่ยังไม่ได้ตัวมาฟ้อง) ได้บังอาจเข้าไป ในบริเวณเขตก่อสร้างการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อส่งก๊าซธรรมชาติที่ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอ ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ให้ดำเนินการก่อสร้างวางท่อโครงการส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา ประเทศสหภาพพม่า และ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อจากชายแดนบ้านอืดอง อำเภอนาทอง จังหวัดกาญจนบุรี ไปยังโรงไฟฟ้าความร้อนรวมที่จังหวัดราชบุรี อีกทั้งได้ประกาศ ให้ทราบโดยทั่วกันแล้ว โดยผู้ร้องกับพวกได้ร่วมกันยื่นเป็นแถวหน้ากระดาน และนั่งรวมกันเป็นกลุ่ม ขวางแนวการทำงานของเครื่องจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอันเป็นความผิด ตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขอให้ ศาลได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามกฎหมาย ตามคดีหมายเลขคำที่ ๒๕๐/๒๕๕๑

๒. ผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ว่า ผู้ร้องมิได้ร่วมกับพวกกระทำผิดตามข้อกล่าวหาแต่อย่างใด ผู้ร้องเห็นว่าโครงการก่อสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อดังกล่าวเป็นโครงการที่มีได้เป็นไป โดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยความชอบธรรม สุจริต และโปร่งใสบนพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์

มากที่สุดแก่เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การแสดงคัดค้านของผู้ร้องต่อการวางท่อก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ยืนอยู่บนพื้นฐานการปกป้องสิทธิผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน กับปกป้องภัยพิบัติอันจะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันอาจคาดการณ์ได้ โดยเป็นการกระทำด้วยเจตนาสุจริต อย่างสงบเปิดเผย และปราศจากอาวุธ ตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย อันพึงมีตามรัฐธรรมนูญ การดำเนินคดีกับผู้ร้องเพื่อนำตัวออกไปจากบริเวณที่ประท้วงคัดค้านถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๓. ต่อมาผู้ร้องได้รับอนุญาตให้โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลอาญา ตามคดีหมายเลขดำที่ ๕๕๓๓/๒๕๕๑ (คดีหมายเลขแดงที่ ๗๓๑๘/๒๕๕๓) ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ที่ให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) มีอำนาจกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี รวมทั้งวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใด และสามารถรื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างและทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อได้ กับมาตรา ๕๓ ที่กำหนดว่า ผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๓๐ ต้องระวางโทษ ฯลฯ นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ที่บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเคหสถาน มาตรา ๔๔ ที่บัญญัติให้บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ และมาตรา ๔๖ ที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้ โดยมีเหตุผลทั้งในข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

(๑) โครงการก่อสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเพื่อนำก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยานา สหภาพพม่า ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ที่ได้กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมวางท่อจากชายแดนบ้านอิต่อง ตำบลปิล็อก อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ไปยังโรงไฟฟ้าพลังความร้อนราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีนั้น เป็นโครงการที่มีได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายด้วยความชอบธรรม สุจริต และโปร่งใส บนพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริง ตามวัตถุประสงค์ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยแต่ประการใด หากแต่เป็นโครงการที่เป็นไปโดยไม่ชอบ ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงขั้นตอนการอนุมัติ และการก่อสร้างเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยเหตุผล ด้วยข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทั้งสิ้น

(๒) ความเห็นชอบต่อโครงการที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี มิได้เป็นไปตามกฎหมายตลอดจนการก่อสร้างตามโครงการมิได้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และการพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อโครงการก่อสร้างก็เป็นไปโดยไม่ถูกกฎหมายและหลักวิชาอันละเมิดต่อกฎหมายหลายฉบับซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามแนววางท่อก๊าซอย่างมากมายหลายประการ

(๓) สัญญาซื้อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า เป็นสัญญาที่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยทำสัญญากับบริษัทที่เข้าร่วมลงทุนในกิจการค้ากับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยซึ่งได้รับสัมปทานจุดเจาะก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา จากรัฐบาลสหภาพพม่า เป็นสัญญาที่เกิดจากการกระทำอันไม่สุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากการซื้อขายและการวางท่อก๊าซเป็นจำนวนเงินอันมหาศาล ซึ่งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ได้ปกปิดไม่ยอมเปิดเผยต่อสาธารณะ แม้ประชาชนจะได้เรียกร้องเพื่อทราบและขอตรวจสอบสัญญาที่ ปตท. ได้กระทำไว้ ว่าเป็นสัญญาที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ได้เสียต่อประเทศชาติและประชาชนประการใด แต่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ก็ไม่ยอมเปิดเผยแต่อย่างใด

สัญญาซื้อขายก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าดังกล่าว นอกจากจะเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความไม่สุจริตแล้ว ยังเป็นการส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนแห่งสหภาพพม่า ที่รัฐบาลทหารพม่าดำเนินนโยบายการปกครองอย่างไม่เป็นประชาธิปไตย คุกคาม ปราบปรามประชาชนและบังคับขู่เข็ญชนชาติส่วนน้อยให้ทำการก่อสร้างท่อก๊าซ ซึ่งวางผ่านหมู่บ้านชุมชนของชนกลุ่มน้อย อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน การซื้อขายก๊าซจากสหภาพพม่า จึงเป็นการส่งเสริมให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนในพม่ายิ่งขึ้น โดยที่การพิทักษ์ปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนและรัฐบาลประเทศต่างๆ ซึ่งต้องปฏิบัติตามปฏิญญาสากลอันว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

(๔) การก่อสร้างท่อก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ที่ได้วางท่อพาดผ่านหมู่บ้าน ชุมชนแม่น้ำลำธาร พื้นที่ป่าอนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนที่เตรียมประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ กับทั้งพฤติการณ์อันไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดของพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติร่วมกับพนักงานในการก่อสร้างท่อก๊าซ ได้ก่อให้เกิดการละเมิดเสียหายและกระทบกระเทือนอย่างใหญ่หลวงต่อประชาชน ต่อชุมชน ต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ต่อป่าไม้ และอุทยาน อันเป็นทรัพยากรของชาติอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้ประชาชนที่อยู่ในและนอกเขตก่อสร้าง อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ องค์กรต่างๆ เป็นจำนวนมาก ต่างได้แสดงออกในทางคัดค้าน โดยการชุมนุมและการเสนอความคิดเห็น

วิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้ ปตท. เปลี่ยนแปลงแนวทางหรือระงับการก่อสร้าง พร้อมทั้งเปิดเผยเอกสารและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการวางท่อก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยอันเป็นการพิทักษ์รักษาสิทธิประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และป้องกันภัยพิบัติ อันจะเกิดขึ้นกับประเทศชาติและประชาชน เนื่องมาแต่โครงการท่อก๊าซธรรมชาติไทย - สหภาพพม่า เพื่อสาธารณชนจะได้ทราบถึงผลเสียแท้จริง ตลอดจนความพิรุณาสงสัยตามสิทธิของประชาชนอันพึงมีตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ได้เบี่ยงบ่าย ปกปิดบิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่ยอมเปิดเผยเอกสารข้อมูลแต่อย่างใด กระทั่งทำการคุกคามข่มขู่ประชาชนที่ต่อสู้คัดค้าน การวางท่อก๊าซด้วยประการต่างๆ จนเกิดการพิพาทปะทะ ได้แย้ง ระหว่างฝ่าย ปตท. กับฝ่ายที่คัดค้าน ซึ่งมีท่าทีจะลุกลาม อันจะเป็นผลเสียหายต่อบ้านเมืองได้ นายกรัฐมนตรีจึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหา กรณีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาดังกล่าว โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการ ฯ ได้สรุปความเห็นถึงความไม่ชอบ และข้อบกพร่องในโครงการวางท่อก๊าซของ ปตท. และได้เสนอแนะให้ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ หลายประการ แต่ ปตท. ก็หาได้สนใจปฏิบัติตามไม่ และทั้งนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้บังคับบัญชาที่ไม่ได้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ฯ ไปพิจารณาสั่งการแก้ไขข้อบกพร่อง หรือระงับการก่อสร้างไว้ก่อน แต่กลับสั่งการให้ ปตท. ดำเนินการก่อสร้างต่อไป อันเป็นการไม่ชอบด้วยเหตุผล

(๕) ผู้ร้องสำเร็จการศึกษาระดับเนติบัณฑิตจากประเทศอังกฤษ เชื้อมั่นในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายแม่บท และเทิดทูนระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้เคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในท่ามกลางวิกฤตการณ์หลายครั้ง อาทิ คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญต่อพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ - ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ วิจารณ์ปัญหา กต. และในสายตาของประชาชนทั่วไป เป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้ร้องมีความเป็นนักอนุรักษ์นิยม มีความสนใจในผลงานอันเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการพัฒนาของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม โบราณคดีและสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากงานคิดงานเขียน และการบรรยาย อภิปราย หรือแสดงปาฐกถาแล้ว ผู้ร้องยังได้ดำเนินกิจกรรมในทางธำรงรักษาปูชนียวัตถุสถานและสภาวะแวดล้อมมาโดยตลอด เมื่อทราบถึงโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย - สหภาพพม่า มีความเห็นว่าการกระทำของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) และรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้กำกับ ดูแลดำเนินกิจการของ ปตท. ที่ได้สนับสนุนให้ ปตท. ทำการก่อสร้างท่อก๊าซต่อไป อย่างไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยฟังความแต่จากข้างฝ่ายเจ้าหน้าที่ของ ปตท.

เท่านั้น ย่อมจะนำมาซึ่งความเสียหายต่อประเทศชาติ ประชาชน ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ตลอดจนวัฒนธรรม ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์ป่าที่ได้รับผลกระทบ กระเทือนและที่กำลังจะสูญสิ้นไปจากแผ่นดินไทย นับเป็นความเสียหายร้ายแรงยิ่งกว่าการได้มาซึ่งกำไร ปตท. ที่ได้ทำสัญญาซื้อขายจากสหภาพพม่า อย่างไม่อาจทดแทนกันได้

ด้วยความรักในประเทศชาติ ความห่วงใยในทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและความห่วงใยในภัยพิบัติ อันจะเกิดแก่ผืนแผ่นดินและประชาชนไทยต่อไปจนถึงลูกหลานในอนาคต ภายใต้การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยและสิทธิหน้าที่ของประชาชนไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผู้ร้องจึงคัดค้านการตัดต้นไม้ทำลายป่า และการทำลายสิ่งแวดล้อมและชีวิตสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นบริเวณป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์อันยังคงมีหลงเหลือมาแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยที่ภูมิทัศน์แถบนี้สมเด็จพระเจ้าหลวง รัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งเสด็จประพาสไทรโยค เมื่อปีฉลู นพศก จุลศักราช ๑๒๓๕ (พ.ศ. ๒๔๒๐) ทรงชื่นชมโสมนัสมาก ถึงแก่ทรงพระราชนิพนธ์ ไว้ว่า “...ยากจะพรรณนาให้เห็นจริง...” แต่สภาพการดังกล่าวกำลังจะถูกทำลายจากการกระทำของ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) และพนักงาน อันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายและขัดต่อ เจตนารมณ์ของประชาชน ผู้ร้องมิได้กระทำการอันเป็นการขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของ รัฐและประชาชน

การแสดงความคัดค้านของผู้ร้องและประชาชนต่อการวางท่อก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จึงยื่นอยู่บนพื้นฐานการปกป้องสิทธิ ผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนกับทั้งปกป้องภัยพิบัติ อันจะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันอาจคาดการณ์ได้ โดยเป็นการกระทำด้วยเจตนาอันสุจริต อย่างสงบ เปิดเผย และปราศจากอาวุธ ตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย อันพึงมีตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

แต่เนื่องด้วยการคัดค้านของผู้ร้องได้ส่งผลอันก่อให้เกิดความสนับสนุนการคัดค้านการก่อสร้าง ท่อก๊าซในหมู่ประชาชน กว้างขวางยิ่งขึ้นและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการวางท่อก๊าซอย่างรุนแรง เพื่อทำลายขบวนการคัดค้านโครงการวางท่อก๊าซของ ปตท. มิให้ขยายตัวออกไป ปตท. ด้วยการ สมรู้กับผู้มีอำนาจบริหารราชการจึงได้แจ้งความดำเนินคดีกับผู้ร้อง เพื่อนำตัวผู้ร้องออกไปจากบริเวณ ที่ประท้วงคัดค้านอันเป็นการกระทำที่ล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ชาวไทยที่รัฐธรรมนูญรับรอง ซึ่งบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพสามารถยกขึ้นเพื่อใช้สิทธิทางศาลต่อสู้คดี ในศาลได้

(๖) ประการสุดท้าย พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นพระราชบัญญัติที่ออกในสมัยที่ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการรัฐประหาร มิได้ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ที่หวังแต่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศและเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อบุคคล โดยมีได้คำนึงถึงประโยชน์ หรือความเสียหายของรัฐหรือของประเทศชาติและประชาชนที่พึงเกิดขึ้นในอนาคตแต่ประการใด การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ด้วยประการทั้งปวง

๔. ศาลอาญาพิจารณาแล้ว มีคำสั่งให้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ผู้ร้องยื่นคำร้องเพิ่มเติมลงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔ ว่า

๑. ตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่บัญญัติว่า “ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อให้ ปตท. มีอำนาจ

(๑) กำหนดเขตระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดทับบ้านคนอื่น กิ่ง หรือ รากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งทางท่อ

ถึงแม้ว่าในมาตรา ๓๑ และมาตรา ๒๕ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ตาม แต่ตามมาตรา ๓๐ นั้นอนุญาตให้ ปตท. ดำเนินการได้เลย หลังจากที่ประกาศกำหนดเขต ตามมาตรา ๓๐ (๑) แล้ว ซึ่งเพียงแต่เมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย จึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับในภายหลัง ซึ่งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๕ ที่บัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค...” ซึ่งจากรัฐธรรมนูญทั้งมาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๕ ย่อมบัญญัติให้เห็นอย่างชัดเจนว่าต้องให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

เหล่านั้นเสียก่อน จึงจะเข้าไปดำเนินการใดๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ มิใช่กระทำให้เรียบร้อยแล้ว จึงเอากฎหมายบังคับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในภายหลัง ดังนั้นพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม แห่งประเทศไทย มาตรา ๓๐ จึงขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างชัดเจน

๒. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๔ ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำ มิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อ ค้ำครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลา ที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้ กฎอัยการศึก”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบ และปราศจากอาวุธ ซึ่งบทจำกัดสิทธิในการชุมนุมจะกระทำได้เฉพาะกรณีตามวรรคสอง เท่านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย มาตรา ๓๐ หาได้เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ ดังนั้นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของข้าพเจ้ากับพวกจึงสามารถได้รับความคุ้มครองจาก บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ที่เอาโทษแก่ข้าพเจ้ากับพวก จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อย่างชัดเจนเช่นกัน

๓. นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๖ ได้บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ซึ่งจากการกำหนดแนววางท่อของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยนั้นยอมผ่านผืนป่า แม่น้ำ ลำธาร ต้องมีการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนผ่านชุมชนดั้งเดิมอีกด้วย ดังนั้นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๖ ดังกล่าวจึงได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๕ ได้บัญญัติต่อไปว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือ การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต

หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ” แต่ในกรณีตามมาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้บัญญัติให้กระทำได้เลยโดยไม่มีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนในการจัดการดังกล่าว ดังนั้น มาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยจึงขัดกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเช่นเดียวกัน

นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีหนังสือลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้ดำเนินกิจการส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาประเทศสหภาพพม่า เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

(๑) ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๕ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๖ และวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ที่เร่งรัดให้ ปตท. ต้องเร่งจัดหาก๊าซเพื่อใช้ในประเทศ ทั้งเพื่อการผลิตไฟฟ้าและการอื่น จากแหล่งการผลิตก๊าซทั้งในและต่างประเทศ และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ อนุมัติในหลักการจ่ายเงินทดแทนที่ดินให้ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งอยู่ในแนวท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดราชบุรี ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๕

(๓) ปตท. ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ เห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาสหภาพพม่า ของ ปตท. ตั้งแต่จุดเริ่มเชื่อมต่อท่อก๊าซไทย - พม่า บ้านอีต่อง ตำบลปิล็อก อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ถึงโรงไฟฟ้าพลังความร้อนราชบุรี ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

(๔) หลังจากได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปตท. ได้เริ่มลงมือดำเนินการวางท่อก๊าซในพื้นที่ที่ได้ประกาศกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ นับแต่เริ่มดำเนินการมีกลุ่มบุคคลที่อ้างว่าเป็นกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน

โต้แย้งคัดค้านการดำเนินโครงการ ฯ ดังกล่าว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ - ๖ มีนาคม ๒๕๕๑ นายสุลักษณ์ ศิวลักษณ์ ได้ร่วมกับพวกไม่น้อยกว่า ๓๐ คน เข้าขัดขวางการทำงานของผู้รับเหมาของ ปตท. ในการวางท่อก๊าซในจังหวัดกาญจนบุรี จนเป็นเหตุให้ ปตท. และผู้รับเหมาไม่อาจปฏิบัติงานวางท่อส่งก๊าซต่อไปได้ และได้มีการดำเนินคดีอาญา เป็นคดีที่จำเลยโต้แย้งมายังศาลรัฐธรรมนูญนี้

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยชี้แจงข้อกฎหมายสรุปได้ดังนี้

(๑) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ถูกตราขึ้นเป็นกฎหมายโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติในระหว่างที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ บังคับใช้ และต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ดังนั้น หากตามคำร้องของจำเลยจะถือว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในช่วงระยะเวลาและการดำเนินการอันเนื่องมาจากการปฏิวัติ โดยไม่มีระบบรัฐสภาที่สมบูรณ์ทำให้พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ เป็นกฎหมายที่ขัดต่อระบบกฎหมายอันเป็นประชาธิปไตย และไม่สมควรบังคับใช้เป็นกฎหมายนั้น ก็ย่อมไม่มีเหตุผลใดที่จะถือเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งตราโดยสภานิติบัญญัติ ฯ ชุดเดียวกันเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว มิได้เป็นเช่นนั้น

(๒) รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ มาตรา ๓๐ บัญญัติกรณีเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญการปกครองบังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเพณีการปกครอง ฯ ในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ถือปฏิบัติขณะการบังคับใช้รัฐธรรมนูญการปกครอง ฯ และนำมาร่างเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ วรรคสาม ก็มีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างจากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา ๔๕ จึงต้องถือว่าหลักในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เป็นประเพณีการปกครองที่ยึดถือมาแต่เมื่อคราวเริ่มการร่างพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ แล้ว หลักกฎหมายดังกล่าวจึงควรเป็นที่ยอมรับบังคับใช้ และไม่อาจถือว่าเป็นการบัญญัติที่ขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

(๓) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ เป็นกรณีให้สิทธิแก่ ปตท. ในการเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์เพื่อดำเนินการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเท่านั้น และแม้ว่า ปตท. จะจ่ายค่าตอบแทน ปตท. มิได้กรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์นั้นแต่อย่างใด เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีกรรมสิทธิ์ทุกประการ เป็นหลักการที่เป็นประโยชน์และเป็นคุณแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ด้วย ซึ่งเป็นหลักการที่ต่างกับหลักการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งฉบับ พุทธศักราช ๒๕๒๑ และพุทธศักราช ๒๕๕๐

สำหรับพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๘ ซึ่งกำหนดถึงกรณีที่ ปตท. มีความจำเป็นตามข้อความที่ระบุไว้ตามมาตรานี้ สามารถเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้ในหลักการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๕ แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า หากมีกรณีดังกล่าว ปตท. มักเลือกวิธีการจัดซื้อมาเป็นกรรมสิทธิ์ โดยไม่ต้องอาศัยมาตรา ๓๘ แต่อย่างใด

ดังนั้น จึงไม่มีกรณีที่ ปตท. ดำเนินการโดยใช้สิทธิเกินเลยไปจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และไม่มีการอื่นควรกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

(๔) ในส่วนของเรื่องเสรีภาพในเคหสถาน และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตลอดจนการจำกัดเสรีภาพเช่นว่านั้น รัฐธรรมนูญทั้งฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๖ และฉบับพุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๔ ก็บัญญัติหลักกฎหมายลักษณะเช่นเดียวกัน และหลักกฎหมายดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ ฯ พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้ถูกพิจารณาโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับสภานิติบัญญัติ ฯ ที่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ด้วย จึงแสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ได้ถูกพิจารณาภายในกรอบแห่งหลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีข้อท้วงติงในเรื่องการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อีก

อนึ่ง การชุมนุมขัดขวางการทำงานโครงการ ฯ ของจำเลย ได้กระทำบริเวณแนววางท่อส่งก๊าซ ซึ่งไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นเคหสถาน จำเลยไม่ใช่ผู้ได้รับผลกระทบหรือเสียหายจากการใช้พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ไม่อาจยกประเด็นข้อกฎหมายนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ในส่วนการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธที่จำเลยได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ นั้น จำเลยจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อจำเลยมิได้ละเมิดต่อกฎหมายหรือละเมิดสิทธิอันพึงมีโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลอื่น แต่กรณีนี้ จำเลยได้ละเมิดต่อกฎหมายอันเป็นความผิดทั้งทางแพ่งและอาญา โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ อันเป็นเหตุให้ ปตท. และผู้เกี่ยวข้องต้องได้รับความเดือดร้อนและเสียหาย จำเลยจึงไม่อาจกล่าวอ้างการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ นี้ได้

(๕) สำหรับกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ในเรื่องบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯ นั้น แม้เป็นหลักกฎหมายที่พึงจะมีไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก แต่เชื่อว่าหลักกฎหมายนี้ได้ถูกบังคับใช้หรือเป็นที่ยอมรับและอาจปรากฏอยู่ในกฎหมายลำดับรองลงไปจากกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ และย่อมถือว่าหลักกฎหมาย

ดังกล่าวน่าจะได้รับการพิจารณาอยู่แล้วตามกระบวนการของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ดำเนินการโครงการต้องปฏิบัติตาม ซึ่งกรณีของ ปตท. แม้ว่าในขณะที่เริ่มดำเนินโครงการ ฯ จะมีได้มีข้อบัญญัติกฎหมายใด และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ลักษณะงานตามโครงการ ฯ จำต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) แต่ ปตท. ก็ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่ ปตท. ได้ถือปฏิบัติตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด

(๖) ปตท. ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ หากศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นไปในทางที่ว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญย่อมเกิดความเสียหายแก่การดำเนินการเช่นนั้นนั้นจนไม่อาจประเมินความเสียหายได้ทั้งในเชิงที่สามารถตีราคาเป็นตัวเงินได้และที่ไม่สามารถตีราคาเป็นตัวเงินได้ อีกทั้งอาจต้องย้อนหลังดำเนินการสำหรับโครงการที่แล้วเสร็จซึ่งเชื่อว่า น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยส่วนรวมด้วย

ด้วยข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าว พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยมีหนังสือลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๔ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า

๑. ประเด็นมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อให้ ปตท. มีอำนาจ

(๑) กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใด ๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลายหรือตัดฟันต้นไม้ กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ

ในการดำเนินการตาม (๑) ให้รัฐมนตรีประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและเครื่องหมายแสดงเขตในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไว้ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอแห่งท้องที่นั้น กับให้จัดทำเครื่องหมายแสดงไว้ในบริเวณดังกล่าวตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ก่อนที่จะดำเนินการตาม (๒) หรือ (๓) ให้ ปตท. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ และให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลมแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด”

ตามคำร้องเพิ่มเติมของผู้ร้องระบุบทบัญญัติมาตรา ๓๐ (๓) ว่า “รื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดทับบ้านคนอื่น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งทางท่อ” ซึ่งคลาดเคลื่อนจากบทบัญญัติของกฎหมาย และที่ถูกต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ข้างต้นนี้แล้ว

กระทรวงอุตสาหกรรมขอชี้แจงเพิ่มเติมดังนี้

๑.๑ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๑ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ตามมาตรา ๓๐ อนุญาตให้ ปตท. ดำเนินการได้เลยหลังจากที่ประกาศกำหนดเขตตามมาตรา ๓๐ (๑) แล้ว ซึ่งเพียงพอแต่เมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย จึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับในภายหลัง และโดยนัยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๕ ปตท. ต้องให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เหล่านั้นเสียก่อน จึงจะเข้าไปดำเนินการใดๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ มิใช่กระทำไปเรียบร้อยแล้วจึงเอากฎหมายบังคับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในภายหลัง มาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นความเข้าใจของผู้ร้องที่คลาดเคลื่อนกับหลักกฎหมายอย่างมากและการปฏิบัติของ ปตท. อย่างสิ้นเชิง โดย ปตท. จะได้ชี้แจงหลักกฎหมายและทางปฏิบัติของ ปตท. เป็นลำดับคือ

๑.๒ ในแนวปฏิบัติงานของ ปตท. ในการดำเนินการเพื่อให้มีระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อนั้น จะเป็นกรณีตามโครงการที่ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและหรือในบางกรณีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ดังเช่น กรณีตามโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า มูลเหตุแห่งข้อพิพาทคดีนี้ ซึ่งในแต่ละโครงการจะมีการพิจารณาถึงความจำเป็นต้องดำเนินโครงการ รวมไปถึงการกำหนดพื้นที่ใดๆ เป็นเบื้องต้นเพื่อการดำเนินการตามโครงการนั้นๆ จากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาร่วมกันหลายหน่วยงานทั้งในระดับกรมภายในกระทรวงเดียวกันและหรือในต่างกระทรวงกัน กรณีจึงถือได้ว่าโครงการดำเนินการเพื่อให้มีระบบ

การขนส่งปิโตรเลียมทางท่อของ ปตท. ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้น ได้มีการพิจารณาดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ดีแล้วทั้งสิ้น

๑.๓ เมื่อการเห็นชอบดำเนินการโครงการระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อมีขึ้นในพื้นที่หนึ่ง พื้นที่ใดอย่างไรแล้ว ดังเช่นตามโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยานา สหภาพพม่า มูลเหตุแห่งข้อพิพาทคดีนี้ ปตท. จะนำเรื่องเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อพิจารณาออกประกาศกระทรวง กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามนัยมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งอำนาจตามความในมาตรานี้ ให้อำนาจ ปตท. ในการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ โดย ปตท. คงได้สิทธิในที่ดินของบุคคลนั้นเพียงเพื่อการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเท่านั้น ปตท. หาได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของบุคคลอื่นอย่างการเวนคืนกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินนั้นยังมีฐานะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดิมทุกประการ เพียงแต่จะได้รับผลกระทบบ้างที่ไม่อาจใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่สำหรับพื้นที่ที่อยู่ในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อที่ประกาศกำหนดแล้วนั้น ทั้งนี้ โดยนัยมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า “ในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ไม่ว่าบนบกหรือในน้ำ หรือใต้พื้นท้องน้ำหรือพื้นท้องทะเล ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคาร โรงเรือน ต้นไม้ หรือสิ่งอื่นใด ติดตั้งสิ่งใด เจาะหรือขุดพื้นดิน ถมดิน ทิ้งสิ่งของ หรือกระทำด้วยประการใดๆ ที่อาจทำให้เกิดอันตรายหรือเป็นอุปสรรคแก่ระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก ปตท. และในการอนุญาตนั้น ปตท. จะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้ามีการฝ่าฝืน ให้ ปตท. มีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนรื้อถอน ขนย้าย ตัดฟัน ทำลาย หรือกระทำการใดๆ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม หรือในกรณีที่ทำตัวผู้ฝ่าฝืนไม่ได้ เมื่อได้ประกาศคำสั่งไว้ ณ บริเวณนั้น และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่นั้นเป็นเวลาอันสมควรแล้ว และไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ให้ ปตท. มีอำนาจ รื้อถอน ขนย้าย ตัดฟัน ทำลาย หรือกระทำการใดๆ ได้ตามควรแก่กรณี โดยผู้ใดจะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ และผู้ฝ่าฝืนต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนั้นด้วย”

๑.๔ สิทธิของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อจะถูกยอมรับด้วยพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ในการที่ ปตท. จะจ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมสำหรับที่ดิน อาคาร โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง นั้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้ตาม

พระราชบัญญัติดังกล่าวจักได้กำหนดจำนวนค่าทดแทนที่เป็นธรรมไว้ก็ตาม กรณียังเป็นเรื่องที่ ปตท. ต้องทำความเข้าใจกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นก่อน หากได้ให้อำนาจ ปตท. กำหนดตามอำเภอใจไม่ ซึ่งตามหลักการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีการยอมรับถึงสิทธิอันมีอยู่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นทุกประการ หากได้เป็นการที่ ปตท. บังอาจเข้าถือสิทธิเอาโดยปราศจากความยำเกรงในสิทธิของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอย่างใดไม่ และในกรณีที่ไม้อาจทำความเข้าใจกันได้ อย่างไรก็ตามแล้ว พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้นยังกำหนดห้ามมอบข้อพิพาทแก่นุญาโตตุลาการวินิจฉัย รวมถึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งกรณีนี้หมายถึงการนำเอาวิธีการกำหนดจำนวนค่าทดแทนที่ถือปฏิบัติในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่วิธีปฏิบัตินั้นไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการและวิธีการของการได้มาซึ่งระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ หากได้ให้อำนาจ ปตท. ดำเนินการอย่างการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยทันทีเมื่อมีปัญหาการจ่ายค่าทดแทนอย่างใดไม่ ความเข้าใจของผู้ร้องจึงคลาดเคลื่อนต่อหลักกฎหมายดังที่ได้ประทานกราบเรียนต่อศาลรัฐธรรมนูญข้างต้นแล้ว หลักกฎหมายข้อนี้เป็นไปตามนัยแห่งมาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ดังนี้

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้พนักงานและผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน มีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมิใช่ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ เป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) การใช้สอยหรือเข้าครอบครองนั้นเป็นการจำเป็นสำหรับการสำรวจเพื่อสร้างหรือบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ หรือเป็นการจำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ

(๒) ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้ว โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ ที่ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและการทำงานที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติตามมาตรานี้ พนักงานต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

ในกรณีที่การปฏิบัติของพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานตามมาตรา ๓๐ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์หรือผู้ทรงสิทธิอื่น บุคคลนั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจาก ปตท. ได้ และถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทนให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย และให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้เป็นกรณีที่หาก ปตท. พิจารณาเห็นถึงความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ปตท. อาจเข้าใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นที่มีใช้ที่อยู่อาศัยได้เป็นการชั่วคราว เช่น ความจำเป็นที่ต้องเข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่นเพื่อการสำรวจในการกำหนดความเหมาะสมถึงเส้นทางที่จะใช้ในการวางท่อก๊าซในโครงการใดโครงการหนึ่งและผลการสำรวจดังกล่าวจะถูกรวบรวมเพื่อพิจารณาคัดเลือกหรือกำหนดเป็นเส้นทางวางท่อของโครงการ รวมถึงนำเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในการพิจารณาให้ความเห็นชอบและออกประกาศกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ต่อไป

มาตรา ๓๑ บัญญัติว่า “ให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การใช้ที่ดินที่ประกาศกำหนดเป็นเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๑)
- (๒) การใช้ที่ดินวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๒)
- (๓) การกระทำตามมาตรา ๓๐ (๓)

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้เป็นจำนวนค่าทดแทนให้นำมาตรา ๒๕ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง ได้รับค่าทดแทนหรือได้แจ้งเป็นหนังสือไม่รับค่าทดแทนดังกล่าวแล้ว ต่อไปภายหน้าจะเรียกร้องค่าทดแทนเนื่องจากเหตุนี้ได้อีกมิได้”

๑.๕ จะเห็นได้ว่า การดำเนินการของ ปตท. โดยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเลยของการกระทำที่จะมีลักษณะเป็นการทำให้บุคคลต้องขาดซึ่งเสรีภาพในเคหสถานที่ดี การทำให้บุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานให้ปกติสุขที่ดี เข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองที่ดี จึงหาอาจกล่าวได้ว่ามาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ไม่ (มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน” วรรคสองบัญญัติว่า “บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”) อีกทั้งเมื่อการดำเนินการตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้น มิได้มีลักษณะเป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยเป็นเพียงการเข้าใช้สิทธิอันจำเป็นบางประการในที่ดินอันมีค่าตอบแทนเท่านั้น กรณีจึงหาจำต้องพิจารณาว่า บทบัญญัติมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดกับมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ไม่ เนื่องจากไม่มีสาระอันพึงได้รับการพิจารณาในประเด็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์แต่อย่างใด

๑.๖ เกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามความในบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ยังมีบัญญัติไว้อยู่บ้าง แต่เป็นกรณีที่แตกต่างไปจากที่ ปตท. ได้ใช้ในการดำเนินโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า มูลคดีนี้ ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมขอชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาในคราวเดียวกันนี้ด้วย กล่าวคือ ตามมาตรา ๓๘ ซึ่งบัญญัติในเรื่องของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เฉพาะแก่กรณีตามความจำเป็นที่กำหนดไว้เท่านั้น ดังนี้

มาตรา ๓๘ บัญญัติว่า “เมื่อ ปตท. มีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งปิโตรเลียม เพื่อจัดสร้างโรงกลั่นปิโตรเลียม โรงแยกก๊าซ ทำเรือ คลังปิโตรเลียมหรือเพื่อใช้ในการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นอันจำเป็นและเกี่ยวเนื่องกับกิจการดังกล่าว ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์”

อำนาจตามกฎหมายมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ ปตท. ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามวิธีการที่กำหนดในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ก่อนแต่อย่างใด โดยสามารถดำเนินการแยกไปตามแต่กรณีอันจำเป็นนั้นได้เลย กรณีจึงหาเป็นดังที่ผู้ร้องเข้าใจว่า ปตท. จำต้องดำเนินการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เสียก่อนจึงจะเข้าไปดำเนินการใดๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ แต่อย่างใดไม่

อีกประการหนึ่ง กรณีที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ได้บัญญัติถึงกรณีเหตุความจำเป็นและได้กำหนดอำนาจการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้ตามมาตรา ๓๘ ดังกล่าว จึงเป็นการชัดเจนว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ยึดถือหลักการแห่งความเคารพถึงสิทธิของบุคคลในอสังหาริมทรัพย์ โดย ปตท. ไม่อาจดำเนินการอย่างใดในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นได้ เว้นแต่โดยกฎหมายเพื่อการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้นทุกประการแล้ว

๑.๗ สำหรับการกำหนดจำนวนค่าทดแทนที่เป็นธรรมอัน ปตท. พึงจ่ายให้แก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ และมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (หากพิจารณาว่าเป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ประการหนึ่ง) ปตท. ได้ดำเนินการประสานงานกับหน่วยราชการสำคัญในพื้นที่ที่มีการประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อนั้นในแต่ละเขตพื้นที่จังหวัด ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปรองดองเพื่อการกำหนดค่าทดแทนระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการ และประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเกี่ยวข้องแก่กรณีการกำหนดค่าทดแทนโดยตรง อาทิเช่น ที่ดินจังหวัด เกษตรจังหวัด เป็นต้น ซึ่งเท่าที่ผ่านมามีปรากฏว่าการกำหนดค่าทดแทนที่คณะกรรมการนี้กำหนดเป็นที่เชื่อถือและยอมรับแก่บรรดาเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินนั้นด้วยดี ข้อพิพาทได้เกิดขึ้นมีบ้างแต่ ปตท. ได้มีการดำเนินการตามความเหมาะสมจนกระทั่งสามารถทำความตกลงกับเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินนั้นๆ ได้และจ่ายค่าทดแทนจนเสร็จสิ้นแล้ว หากได้เป็นการดำเนินการโดยขัดกับหลักการของการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินของบุคคลอื่นและการจ่ายค่าทดแทนตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อย่างไรก็ดี

๒. ประเด็นตามมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๔ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

กระทรวงอุตสาหกรรมขอชี้แจงเพิ่มเติม ดังนี้

๒.๑ กรณีบุคคลจะมีเสรีภาพในการชุมนุมตามความบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนั้น จำต้องได้ความเป็นข้อเท็จจริงว่า บุคคลนั้นมีได้ละเมิดสิทธิอันพึงมีพึงได้ของบุคคลอื่นเพื่อการแสดงเสรีภาพ เช่นว่านั้นด้วย หากเป็นกรณีที่บุคคลผู้กล่าวอ้างเสรีภาพนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและหรือเป็นการละเมิดสิทธิตามกฎหมายของบุคคลอื่นแล้ว บุคคลนั้นหาอาจกล่าวอ้างว่า การชุมนุมของตนเป็นการใช้เสรีภาพโดยชอบด้วยกฎหมายได้ไม่

๒.๒ ผู้ร้องกระทำการขัดขวางงานก่อสร้างการวางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามที่ได้มีการประกาศเขตระบบโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ อันเป็นความผิดทางอาญาตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ประการหนึ่ง กล่าวคือ

มาตรา ๕๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๓ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๓๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ผู้ร้องจึงหาอาจกล่าวอ้างว่า ตนได้ใช้เสรีภาพโดยชอบ โดยสงบและปราศจากอาวุธ ได้ไม่

๒.๓ ในกรณีหากถือว่า มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จนบทบัญญัติมาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่อาจบังคับได้เช่นดังกฎหมายแล้ว กรณียังต้องถือว่าผู้ร้องได้ละเมิดสิทธิของ ปตท. และผู้รับเหมาก่อสร้างวางท่อก๊าซของ ปตท. ประการหนึ่งจากการที่ผู้ร้องเข้าขัดขวางการทำงานของ ปตท. และผู้รับเหมาอันโดยไม่มีมูลแห่งกฎหมายที่จะกล่าวอ้างรองรับสิทธิของผู้ร้องได้ ทั้งนี้ เนื่องจากยังต้องถือว่า การเข้าทำงานของ ปตท. ในพื้นที่เขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อนั้น ได้กระทำไปโดยชอบด้วยความยินยอมทางแพ่งจากเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในอสังหาริมทรัพย์และการตกลงรับค่าทดแทนเพื่อความยินยอมดังกล่าวนั้นเสร็จเด็ดขาดแล้วรวมถึงกรณีการได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อในการเข้าใช้พื้นที่ดังกล่าวแล้ว ผู้ร้องย่อมไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายใดในการเข้าขัดขวางการทำงานของ ปตท. และผู้รับเหมาของ ปตท. ในการทำงานวางท่อก๊าซในเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อนั้น กรณีหาอาจถือว่า ผู้ร้องได้รับความคุ้มครองตามนัยมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ด้วยได้ไม่

๓. ประเด็นตามมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๕๕ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

กระทรวงอุตสาหกรรมได้ชี้แจงเพิ่มเติม ดังนี้

๓.๑ ในประเด็นที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ปตท. ได้ดำเนินการโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยานานา สหภาพพม่า ด้วยการผ่านพื้นป่า แม่น้ำ ลำธาร และต้องมีการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนผ่านชุมชนดั้งเดิม อีกด้วย ซึ่งเป็นการกล่าวเพียงเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เท่านั้น หาได้เป็นการกล่าวอ้างที่มีมูลความจริงเป็นเช่นนั้นอย่างใดไม่ การที่จะกล่าวว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนดั้งเดิมย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในการจัดการหรือการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างใดนั้น จำต้องพิจารณาก่อนว่า กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้หรือไม่ว่ามีการกระทำอันเป็นผลเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนการที่จะมีส่วนร่วมในวิธีการขั้นตอนอย่างไร ย่อมเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

๓.๒ กระทรวงอุตสาหกรรมชี้แจงว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวของ ปตท. หาได้มีส่วนหนึ่งส่วนใดของโครงการที่ได้ดำเนินการจนกระทั่งกล่าวได้ว่า เป็นการตัดไม้ทำลายป่า หรือการผ่านซึ่งพื้นป่า แม่น้ำ ลำธาร นั้น มีการก่อให้เกิดความเสียหายในทำนองเดียวกับการตัดไม้ทำลายป่านั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ โดยข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนว่า เส้นทางการวางท่อก๊าซในโครงการนั้น ได้ดำเนินการเป็นระยะทางรวมกันทั้งสิ้น ๒๓๘ กิโลเมตร โดยเป็นส่วนที่ผ่านพื้นป่าเพียงในช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรแรก นับแต่จุดต่อเชื่อมกิโลเมตรที่ ๐ กับระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อของสหภาพพม่าที่ชายแดนประเทศไทยกับสหภาพพม่า ณ บ้านอิตอง ตำบลปิล็อก อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และในพื้นที่ป่าในช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรนั้นจะเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์เพียงระยะทาง ๖ กิโลเมตรเท่านั้น

ที่เหลือของโครงการส่วนใหญ่จะเป็นการวางท่อในเขตทางของกรมทางหลวง และในส่วนอีกเล็กน้อยเป็นการผ่านพื้นที่ทำกินของประชาชนบ้างโดยการจ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมแล้ว

๓.๓ พื้นที่ป่าช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรแรกนั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากการทำเหมืองแร่ลวดแฟรมด้วยการใช้น้ำที่มีกำลังอัดแรงฉีดให้พื้นที่เหมืองพังทลายลงสำหรับการลำเลียงแร่ที่ออกจากพื้นที่ต่อไป กรณีหาใช้พื้นที่ป่าสมบูรณ์อันหมายถึงพื้นที่ป่าที่เป็นระบบนิเวศน์ของพืชพรรณไม้และสัตว์ป่าสำคัญอย่างใดไม่ ส่วนกรณีพื้นที่ป่าสมบูรณ์ระยะทาง ๖ กิโลเมตรนั้น ปตท.ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการกำหนดพื้นที่เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น โดยมีระยะหน้ากว้างของแนววางท่อเพียง ๑๒ เมตรเท่านั้น โดยเป็นการที่ ปตท.ได้ลดพื้นที่การทำงานจากเดิมที่ได้ประกาศเป็นเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อระยะหน้ากว้าง ๒๐ เมตรลงเหลือเพียง ๑๒ เมตรดังกล่าว ทำให้ลดพื้นที่ที่ต้องได้รับผลกระทบลงไปมาก นอกจากนี้ในการตัดไม้ออกจากพื้นที่เขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อระยะหน้ากว้าง ๑๒ เมตรดังกล่าวยังคงควบคุมดูแลและกำหนดจำนวนการตัดไม้จากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้งสิ้น อีกทั้งมีการมอบหมายงานให้องค์การส่งเสริมอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เป็นผู้ดำเนินการตัดไม้และนำมันนั้นไปทำประโยชน์ตามขั้นตอนวิธีการของ ออป. ทั้งสิ้น จึงหาใช้การตัดไม้ทำลายป่าดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่อย่างใดไม่

๓.๔ อีกประการหนึ่ง โดยลักษณะการวางท่อก๊าซของ ปตท. เป็นการวางท่อตามแนวสันเขา ซึ่งเป็นบริเวณที่มีต้นไม้หรือพืชปกคลุมอยู่น้อย ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพป่ามากนัก อีกทั้งไม่ต้องผ่านลำธารสายใหญ่หรือแม่น้ำมากแห่ง รวมถึงในการวางท่อก๊าซผ่านลำธาร ปตท. จะวางท่อก๊าซได้ตามปกติ ส่วนการดำเนินการวางท่อก๊าซผ่านแม่น้ำ ปตท. ได้ใช้วิธีการเจาะลอดใต้ท้องน้ำโดยท่อก๊าซจะอยู่ลึกกว่าท้องน้ำจริงของแม่น้ำนั้นไม่น้อยกว่า ๕ เมตร หากเป็นผลกระทบต่อแม่น้ำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดไม่

๓.๕ สำหรับการมีส่วนร่วมของบุคคลซึ่งรวมเป็นชุมชนตามมาตรา ๔๖ และรวมถึงกรณีการรับฟังความเห็นจากประชาชนตามมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น ด้วยข้อเท็จจริงปรากฏว่า การดำเนินโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าของ ปตท. ดังกล่าว ได้ริเริ่มพิจารณาดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๕ จากการที่คณะรัฐมนตรีขณะนั้นได้มีมติให้ ปตท. ต้องเร่งรัดจัดหาก๊าซธรรมชาติมาให้เพียงพอกับอัตราการเพิ่มขึ้นของการใช้ไฟฟ้าในประเทศ และรวมถึงเพื่อการอย่างอื่น จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีขณะนั้นได้มีมติอนุมัติให้ ปตท. ดำเนินโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า นี้

อีกทั้งยังได้รับอนุมัติให้ผ่านพื้นที่ป่าและการกำหนดหลักการเพื่อการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ราษฎร แม้ปรากฏว่าไม่มีเอกสารใดๆ มาแสดงอีกด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นกรณีที่เกิดขึ้นก่อนหน้าทีรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีผลบังคับใช้ทั้งสิ้น ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่ ปตท. ไม่สามารถดำเนินการให้มีการมีส่วนร่วมและการรับฟังข้อคิดเห็นอย่างวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ นี้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของ ปตท. ซึ่งได้ปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมาย ณ ขณะเริ่มโครงการกำหนด ย่อมเป็นการชัดเจนว่า โครงการของ ปตท. ได้ผ่านการพิจารณาดูแลจัดการโดยผู้มีอำนาจบริหารประเทศสูงสุด ณ ขณะนั้นแล้ว ซึ่งต้องถือว่าเป็นการดูแลจัดการเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมทั้งสิ้น หากได้มีการปล่อยปละละเลย จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศโดยรวมแต่อย่างใด

๓.๖ การที่การดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งได้ดำเนินการโดยชอบธรรมด้วยกฎหมายและบทบัญญัติธรรมนุญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ และรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ แล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่ารัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จะได้กำหนดวิธีการเพิ่มเติมขึ้นประการใดแล้ว ย่อมยังไม่เป็นเหตุเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้นขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แล้ว เนื่องจากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดที่ถือเป็นการปฏิบัติที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจนแต่อย่างใด อีกทั้งด้วยหลักกฎหมายที่ว่า “กฎหมายย่อมไม่มีผลบังคับย้อนหลัง” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า โครงการได้ริเริ่มดำเนินการมาก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แล้ว จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้นขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๖ รัฐธรรมนุญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือ ข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนุญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ ในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๒๕ เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้พนักงาน และผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน มีอำนาจที่จะใช้สายหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีใช้ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ เป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) ๑ล๑

(๒) ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้วโดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ ที่ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

๑ล๑

ในกรณีที่การปฏิบัติของพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานตามมาตรานี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้ทรงสิทธิอื่น บุคคลนั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจาก ปตท. ได้ และถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทนให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย และให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ ปตท. มีอำนาจ

(๑) กำหนดเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟัน ต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ

ในการดำเนินการตาม (๑) ให้รัฐมนตรีประกาศเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อและเครื่องหมายแสดงเขตในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อไว้ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอแห่งท้องที่นั้น กับให้จัดทำเครื่องหมายแสดงไว้ในบริเวณดังกล่าว ตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ก่อนที่จะดำเนินการตาม (๒) หรือ (๓) ให้ ปตท. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ และให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา ๓๑ ให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การใช้ที่ดินที่ประกาศกำหนดเป็นเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๑)

(๒) การใช้ที่ดินวางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๒)

(๓) การกระทำตามมาตรา ๓๐ (๓)

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในจำนวนค่าทดแทนให้นำมาตรา ๒๕ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างได้รับค่าทดแทนหรือได้แจ้งเป็นหนังสือไม่รับค่าทดแทนดังกล่าวแล้ว ต่อไปภายหน้าจะเรียกร้องค่าทดแทนเนื่องจากเหตุอื่นอีกมิได้

มาตรา ๕๓ ผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ได้พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ผู้ร้องมีสิทธิให้ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้น ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

เห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่ศาลอาญาส่งความเห็นของจำเลย ซึ่งโต้แย้งว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่เข้าบทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้ร้องมีสิทธิให้ศาลอาญา ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

ระหว่างพิจารณาคดี นายปริญญา ศนิวารวรุณ ทนายความผู้รับมอบอำนาจจากบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งออกเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๔ เพื่อเปลี่ยนแปลงของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นหุ้นตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ และจัดตั้งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ขึ้นแทน มาตรา ๓ กำหนดให้พระราชบัญญัติและพระราชกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย รวม ๓ ฉบับ เป็นอันยกเลิกนับแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ ได้แก่ (๑) พระราชบัญญัติ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ (๒) พระราชกำหนดการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๓ และ (๓) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๓ จึงมีปัญหาว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้หรือไม่ เห็นว่า เหตุที่มีการยกเลิก กฎหมายดังกล่าวเนื่องจากต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้บรรดาทรัพย์สิน กิจการ หนี้สิน สิทธิและความรับผิดชอบต่างๆ ของ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยโอนมาเป็นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทมหาชนแล้ว เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ และมีผลเป็นการ รับโอนบรรดากิจการทั้งหมดของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย โดยผลแห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๘ ซึ่งกำหนดให้บรรดาอำนาจในกรณีที่บริษัท ปตท. มีอยู่ตามกฎหมาย การได้รับยกเว้นก็ดี การมีสิทธิพิเศษก็ดี และการได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๒๖ ให้ถือว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายดังกล่าวที่ถูกยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไป และได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ ออกใช้บังคับแล้วเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๔ มาตรา ๔ ได้ระบุถึงการประกอบธุรกิจปิโตรเลียมว่า ให้บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

มีอำนาจ ได้รับยกเว้นมีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยหรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติไว้ให้แก่ ปตท. และไม่ปรากฏว่าผู้ร้องและศาลอาญาได้ขอถอนคำร้องคืน ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ต่อไป

ประเด็นวินิจฉัยต่อไปว่า มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อบัญญัติมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งสามารถแยกประเด็นการพิจารณาวินิจฉัยได้ ๓ ประเด็น คือ

๑. มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

๒. มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

๓. มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

ประเด็นที่ ๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในเคหสถานของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองเพื่อการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข โดยบัญญัติห้ามไว้ว่าการเข้าไปในเคหสถานของบุคคลใดโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองจะกระทำไม่ได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ส่วนพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ได้บัญญัติให้อำนาจแก่ ปตท. เกี่ยวกับการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยสามารถกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ รวมทั้งการรื้อถอน อาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ หรือหักหรือถอนพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดยการกำหนดเขต ฯ ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศ ส่วนการวางระบบและการรื้อถอน ทำลาย ให้ ปตท. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ โดยให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม คือ ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้ว ภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวันถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย หากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินบุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด การที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นนี้ก็เป็นการยอมรับในหลักเสรีภาพในเคหาสนของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ แต่เนื่องจากการดำเนินการของ ปตท. เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินไม่ยินยอมให้ ปตท. ใช้ทรัพย์สินของตนแล้วย่อมกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น ปตท. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ต้องจัดทำสาธารณประโยชน์จึงสามารถออกกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการแทรกแซงสิทธิ เสรีภาพของบุคคลได้เท่าที่จำเป็นและเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น โดยผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ทุกประการ เพียงแต่การเข้าใช้สอยพื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์ของ ปตท. นั้น อาจทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่สามารถใช้พื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเต็มที่ แต่ ปตท. ได้จ่ายค่าทดแทนในการขอใช้พื้นที่นั้นแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ตามความเป็นธรรมโดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๑ สำหรับพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ เป็นบทบัญญัติกำหนดโทษผู้ที่ขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕

ประเด็นที่ ๒ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่ เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธไว้ เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเมื่อประชาชนมีความเดือดร้อนและหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาล รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เสรีภาพในการรวมตัวชุมนุมกันเพื่อแสดงความเดือดร้อนหรือความต้องการได้ หรือกรณีเป็นการชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมก็ย่อมทำได้ โดยการชุมนุมดังกล่าวจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่สุจริตไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ในมาตรา ๔๔ วรรคสอง ว่า การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวสามารถกระทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนจะใช้ที่สาธารณะ นั่นคือ หากรัฐมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติขึ้นเพื่อจำกัด

เสรีภาพดังกล่าวก็ย่อมทำได้ และพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะ เพราะมีวัตถุประสงค์เป็นการดำเนินการเพื่อสาธารณูปโภคอันมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมาตรา ๓๐ ได้บัญญัติเรื่องอำนาจของปตท. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ส่วนมาตรา ๕๓ บัญญัติเรื่องของการกำหนดโทษแก่ผู้ขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน ซึ่งกระทำการตาม มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ การที่ผู้ร้องกับพวกเข้าขัดขวาง การวางท่อก๊าซ การก่อสร้างวางท่อก๊าซ แม้จะได้ชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่เป็นการกระทำผิดกฎหมาย จึงไม่อาจอ้างเสรีภาพการชุมนุมตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔

ประเด็นที่ ๓ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ เป็นการ บัญญัติรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีมาแต่อดีตและมีลักษณะเฉพาะชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวเพื่อสามารถ อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของชุมชน ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความชุมนุมจะจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ ชุมชนท้องถิ่นต้องร่วมกับองค์กรท้องถิ่น หรือรัฐในการจัดการทรัพยากรสินร่วมกัน ดังนั้นการที่พระราช บัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ให้อำนาจ ปตท. เข้าไปดำเนินการในการขนส่ง ปิโตรเลียมทางท่อซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยการขอใช้พื้นที่ของเอกชนในชุมชนนั้น เท่าที่จำเป็นโดยมีการบอกกล่าวล่วงหน้าและเปิดโอกาสให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรไปยังคณะกรรมการได้ จึงเป็นการให้ชุมชนจัดการทรัพยากรสินร่วมกับรัฐ และรัฐธรรมนูญยังได้จำกัดสิทธิของชุมชนท้องถิ่นโดยบัญญัติในมาตรา ๔๖ “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย บัญญัติ” ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นกฎหมาย ที่ให้อำนาจรัฐเข้าใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างชัดแจ้ง การที่พระราชบัญญัติดังกล่าววางโทษ ผู้ฝ่าฝืนหรือขัดขวางการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น พระราช บัญญัติการปิโตรเลียม ฯ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖

สรุปแล้ว มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

นายมงคล สระแก้ว

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ